

Isus i nenasilje

CIP - Katalogizacija u publikaciji
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

UDK 232:327.36
327.36:232

WINK, Walter

Isus i nenasilje : treći način / Walter
Wink ; predgovor Ivica Šola ; prijevod
Nena Arvaj. - Osijek : Centar za mir,
nenasilje i ljudska prava, 2005.

Prijevod djela: Jesus and nonviolence. -
Bibliografija.

ISBN 953-97479-9-6

110402051

Predgovor

ISUSOVA “UTOPIJA”

Sve je više salonskih rasprava o nenasilju kojeg se u pravilu dosjetimo kada nam krv ili nepravde dođu do grla. Riječ “nasilje” u tom kontekstu počesto se rabi za tzv. “velika” ili očevidna nasilja kao što su ratovi ili eklatantne socijalne nepravde koje ljude izvedu na ulicu, na barikade. Tako da se nerijetko stječe dojam kako je nasilje tek nešto “prigodno” ljudskoj naravi ili povijesti, koje tu i tamo svakih par desetaka godina zaskoči pojedine društvene skupine ili narode. No previđa se da je nasilje duša sustava u kojima živimo, da živjeti znači biti izložen nasilju, da bez “institucionaliziranog nasilja” padaju temelji društva u kojima živimo: što je naime suvremena ekonomija nego darvinizam prenesen na društveno područje, što

je politika doli stanje konstantnog društvenog “rata drugim sredstvima” u borbi za moć koja je nerijetko svrha samoj sebi. Suvremena ekonomija i politika ukotvljeni duboko u darvinističkoj ili makjavelističkoj paradigmi generiraju svednevice milijarde slučajeva “legaliziranog nasilja” shvaćenog kao sustav koje smatramo sasvim normalnim i bez alternative. No, ipak kada kažemo nasilje, mi mislimo na ratove, ili “velike” nepravde. To što nas ovi sustavi “tjeraju” na nasilnost kao stil življenja biva počesto zanemareno, a nasilje pak sama po sebi razumljiva, prirodna činjenica. Ratovi i krvoprolića tek su vrh ove ledene sante koja izvire iz dubina našeg individualnog i kolektivnog bića. Nasilje je naš kruh svagdašnji. Budući pak da je čovjek “životinja koja oponaša” (“mimetičko biće”, rekao bi veliki raskrinkavatelj mehanizama nasilja Rene Girard), nasilje je zarazno, usvaja se sa “majčinim mlijekom”, a svaki govor o nenasilju dočekuje se ili kao šuplji idealizam, ili kao opasna pacifistička ideologija koja tek omogućava zlu da nesmetano harači (što će nam krepotan vladar, rekao bi Machiavelli, takav bi “naivac” samo išao na ruku zlima i pokvarenima). Naprosto,

dakle, inficirani smo nasiljem do te mjere da nam je svaki poziv na nenasilje razlog za duboku skepsu ili alarm.

Ne čudi stoga što je ljudska povijest, ako ostavimo po strani rečenu svagdašnjicu, zapravo proces u kojem zločinci i žrtve neprestano izmjenjuju uloge, u kojem proganjani postaju progonitelji, i obrnuto, a mimetičko, zarazno svojstvo nasilja čini od istog temeljnog pokretača ljudske povijesti. Cioran je u tom smislu s pravom, premda groteskno, ustvrdio kako se zločinci novače iz redova žrtava kojima “nije do kraja odrubljena glava”. Suvremeni sveprisutni postmoderni viktimizam, ima pravo Bruckner, odnosno bjesomučno traženje statusa žrtve pod svaku cijenu samo je uvod u novi krug nasilja, jer “zvati sebe progonjenim, kaže Bruckner, samo je perfidan način za progonjenje drugog”, uvod u izmjenu uloga. Pri svemu tome prave žrtve nasilja bivaju udaljene s horizonta našeg interesa i moguće pomoći, ili pak proglašene samokrivcima jer nisu dovoljno jako “cvilile” kako bi njihova buka nadjačala zaglušujući topot umišljenih

obespravljenika koji od vlastitog žrtvoslovlja zapravo rade posao, a namjesto pomirenja i uspostave pravde nude osvetu. I tako u beskonačnost.

Događaj na Golgoti raskrinkao je sve ove mehanizme “ljudske (auto)destruktivnosti”, kako na antropološkoj, tako i na sociološkoj razini. Isus je naime nevina žrtva koja ne poziva na “oponašanje” nasilja već doziva oproštenje za progonitelje, čime je mimetičkoj snazi nasilja ponudio alternativu u obliku “mimetičkog nenasilja”. On ne smjera tak na “restituciju” i “zadovoljenje pravde” (zakoni su, kaže Girard, “institucionalizirana osveta”), već na “novog čovjeka” i novi svijet kojem se nudi “promjena paradigme”, odnosno mogućnost da se začarani “vražji krug” nasilja zamijeni kreativnom snagom ljubavi. On po uskrsnuću ne poziva na kažnjavanje krivaca već blagovorno naviješta “Mir vama”! Otupljuje naime zlo time da ga ne oponaša, da napušta “vražji krug” nasilja nudeći nenasilje kao svoj put.

Premda se s pravom može prigovoriti kako je Isusov život, njegove riječi i djela, neprikladna inačica za bilo kakvu praktično-društvenu primjenu jer je svijet “ogrezao u zlu” i nasilju, te da se “klin klinom izbija”, ipak, zorno svjedoči knjiga koju držite u ruci, kako je poruka ovog “zanese-njaka iz Galileje” već više puta u novijoj povijesti našla svoju plodnu političku primjenu, od Indije, preko Filipina sve do propalih komunističkih levijatana. U tom smislu, reći će Wink, još uvijek duboko je ukorijenjena predrasuda kako “nenasilje nije djelotvorno” nema svoje faktično uporište: “Gene Sharp je specificirao 198 različitih vrsta nenasilnih akcija, koje su dio povijesnih bilješki. Ipak, naši udžbenici povijesti rijetko spominju rijetko koju od njih jer su prožeti političkom moći i ratovima.”

Zašto smo, onda, tako sumnjičavi i podozrivi prema nenasilnim načinima djelovanja? Jedan od njih svakako leži u “pacifistima” koji su vlastitu pravednost i nevinost stavili ispred nenasilnog angažmana, poistovjećujući pacifizam s “nečinjenjem”, te su time doista obilno

pomogli genezi zla u svijetu. Takav se pacifizam nerijetko promeće u pravo pravcato “nasilje nenasiljem”. Tu je i ideološko-crkvena “interpretacija” pomirenja koja se često prakticira kao “neutralnost”, namjesto kao bezuvjetno stavljanje na stranu žrtve. I, dakako, egzegetske-biblijske vratolomije vezane uz tumačenje Isusovih sentenci o “okretanju drugog obraza”, koje se krivo shvaćaju kao poziv na podložnost zlu ili kao fatalističko-kršćansko iščekivanje “onoga svijeta” gdje će “sve te stvari dragi Bog odraditi za nas”.

Winkova je kratka knjižica u tom smislu veoma konkretni, no biblijsko-teološki utemeljeni “manifest” Isusovog “trećeg načina” kako ga sam autor naziva: “Postoje tri općenita odgovora na zlo: (1) pasivnost, (2) nasilno suprotstavljanje i (3) treći način borbenog nenasilja, koje je Isus naglasio. Ljudska razmatranja su nas ograničila samo na dva od ovih odgovora: bori se ili pobjegni.” Dakle, štivo u koje se isplati “ući” i pročitati ga i dakako, vidjeti kako takva vrsta “pacifizma” uopće nije nepraktična, neprimjenjiva. Štoviše, čini se urgentnom.

Premda se može reći kako tematikom kojom se Winkova knjiga bavi već obiluje hrvatsko govorno područje (Volf, Schreiter...), ipak, "Isusu i nenasilju" novost je u tome što je za razliku od svih dosadašnjih prijevoda polivalentno: može poslužiti jednako u propovjedničke, katehetske, edukativne svrhe, a da pritom nije izgubilo ništa od svoje znanstvene metodičnosti i utemeljenosti.

U svakom slučaju, izvrsna prigoda za preispitivanje naučenih modela ponašanja, kako na individualnoj, tako i na društveno-političkoj razini.

Ivica Šola, u Osijeku, na Duhove, 15. svibnja 2005.

Isus i nenasilje

Treći način

Walter Wink

Naslov izvornika

Walter Wink
Jesus and Nonviolence
A Third Way

Copyright © 2003 Augsburg Fortress
Published by arrangement with Augsburg Fortress

Autor

Walter Wink

Prijevod

Nena Arvaj

Lektor

Krešimir Šimić

Korektorica

Snježana Kovačević

Autor slike na naslovnici

Dalibor Pavić

Oblikovanje naslovnice

ESCAPE d.o.o.

Za izdavača

Branka Kaselj

Izdavač

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek
Program: Kultura nenasilja i demokracije
Županijska 7
Osijek
Hrvatska
eduka@centar-za-mir.hr

Prijelom i tisak:

GRAFO PLAST, Osijek

Naklada: 1000

Izradu knjige financijski je omogućila Konferencija europskih crkava (Conference of European Churches), Ženeva, Švicarska